श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

ओं नमो भगवते वासुदेवाय

महर्षि वेदव्यासप्रणीतं श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे पञ्चविंशोऽध्यायः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

ओं नमो भगवते वासुदेवाय

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे पञ्चविंशोऽध्यायः ॥

श्रीशुक उवाच
तस्य मूलदेशे त्रिंशद्योजनसहस्रान्तर आस्ते
या वै कला भगवतस्तामसी समाख्यातानन्त
इति सात्वतीया द्रष्टृदृश्ययोः सङ्कर्षण -
महमित्यभिमानलक्षणं यं सङ्कर्षण -
मित्याचक्षते ॥ 1 ॥

यस्येदं क्षितिमण्डलं भगवतोऽनन्तमूर्तेः
सहस्रशिरस एकस्मिन्नेव शीर्षणि ध्रियमाणं
सिद्धार्थ इव लक्ष्यते ॥ 2 ॥

यस्य ह वा इदं कालेनोपसञ्जिहीर्षतोऽमर्ष -
विरचितरुचिरभ्रमद्भ्रुवोरन्तरेण साङ्कर्षणो
नाम रुद्र एकादशव्यूहस्त्र्यक्षस्त्रिशिखं
शूलमुत्तम्भयन्नुदतिष्ठत् ॥ 3 ॥

यस्याङ्घ्रिकमलयुगलारुणविशदनख -
मणिषण्डमण्डलेष्वहिपतयः सह
सात्वतर्षभैरेकान्तभक्तियोगेनावनमन्तः
स्ववदनानि परिस्फुरत्कुण्डलप्रभा -

मण्डितगण्डस्थलान्यतिमनोहराणि
प्रमुदितमनसः खलु विलोकयन्ति ॥ 4 ॥

यस्यैव हि नागराजकुमार्य आशिष आशासाना -
श्चार्वङ्गवलयविलसितविशदविपुलधवलसुभग -
रुचिरभुजरजतस्तम्भेष्वगुरुचन्दनकुङ्कुमपङ्कानु -
लेपेनावलिम्पमानास्तदभिमर्शनोन्मथितहृदय -
मकरध्वजावेशरुचिरललितस्मितास्तदनुराग -
मदमुदितमदविघूर्णितारुणकरुणावलोकनयन -
वदनारविन्दं सव्रीडं किल विलोकयन्ति ॥ 5 ॥

स एव भगवाननन्तोऽनन्तगुणार्णव आदिदेव
उपसंहृतामर्षरोषवेगो लोकानां स्वस्तय
आस्ते ॥ 6 ॥

ध्यायमानः सुरासुरोरगसिद्धगन्धर्वविद्याधर -
मुनिगणैरनवरतमदमुदितविकृतविह्वललोचनः
सुललितमुखरिकामृतेनाप्यायमानः स्वपार्षद -
विबुधयूथपतीनपरिम्लानरागनवतुलसिकामोद -
मध्वासवेन माद्यन्मधुकरव्रातमधुरगीतश्रियं
वैजयन्तीं स्वां वनमालां नीलवासा एककुण्डलो
हलककुदि कृतसुभगसुन्दरभुजो भगवा -
न्माहेन्द्रो वारणेन्द्र इव काञ्चनीं कक्षामुदारलीलो
बिभर्ति ॥ 7 ॥

य एष एवमनुश्रुतो ध्यायमानो मुमुक्षूणामनादि -
कालकर्मवासनाग्रथितमविद्यामयं हृदयग्रन्थिं
सत्त्वरजस्तमोमयमन्तर्हृदयं गत आशु निर्भिनत्ति

तस्यानुभावान् भगवान् स्वायम्भुवो नारदः सह
तुम्बुरुणा सभायां ब्रह्मणः संश्लोकयामास ॥ **8** ॥

उत्पत्तिस्थितिलयहेतवोऽस्य कल्पाः
सत्त्वाद्याः प्रकृतिगुणा यदीक्षयाऽऽसन्।
यद्रूपं ध्रुवमकृतं यदेकमात्मन्
नानाधात्कथमु ह वेद तस्य वर्त्म ॥ **9** ॥

मूर्तिं नः पुरुकृपया बभार सत्त्वं
संशुद्धं सदसदिदं विभाति यत्र।
यल्लीलां मृगपतिराददेऽनवद्या -
मादातुं स्वजनमनांस्युदारवीर्यः ॥ **10** ॥

यन्नाम श्रुतमनुकीर्तयेदकस्मा -
दार्तो वा यदि पतितः प्रलम्भनाद्वा।
हन्त्यंहः सपदि नृणामशेषमन्यं
कं शेषाद्भगवत आश्रयेन्मुमुक्षुः ॥ **11** ॥

मूर्धन्यर्पितमणुवत्सहस्रमूर्ध्नो
भूगोलं सगिरिसरित्समुद्रसत्त्वम्।
आनन्त्यादनिमितविक्रमस्य भूम्नः
को वीर्याण्यधिगणयेत्सहस्रजिह्वः ॥ **12** ॥

एवम्प्रभावो भगवाननन्तो
दुरन्तवीर्योरुगुणानुभावः।
मूले रसायाः स्थित आत्मतन्त्रो
यो लीलया क्ष्मां स्थितये बिभर्ति ॥ **13** ॥

एता ह्येवेह नृभिरुपगन्तव्या गतयो यथा - कर्मविनिर्मिता यथोपदेशमनुवर्णिताः कामान् कामयमानैः ॥ 14 ॥

एतावतीर्हि राजन् पुंसः प्रवृत्तिलक्षणस्य धर्मस्य विपाकगतय उच्चावचा विसदृशा यथाप्रश्नं व्याचख्ये किमन्यत्कथयाम इति ॥ 15 ॥

॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां
पञ्चमस्कन्धे भूविवरविध्युपवर्णनं नाम पञ्चविंशोऽध्यायः ॥